RubenWillaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Noordlaan I
(Kuurne, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2019C74
Maart 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert, Wouter Van Goidsenhoven, Clara Thys

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1 Resultaten van het bureauonderzoek 7

1.1 Administratieve gegevens 7
1.2 Onderzoeksopdracht 9

1.2.1 Doelstelling 9
1.2.2 Onderzoeksvragen 9
1.2.3 Juridische context 9
1.2.4 Randvoorwaarden 9
1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein 10

1.3 Werkwijze en strategie 11

1.3.1 Methode 11
1.3.2 Fysisch geografische situatie 11
1.3.3 Historische context en bekende archeologie 11
1.3.4 Archeologische indicatoren 11
1.3.5 Verstoringshistoriek 12
1.3.6 Introductie tot het projectgebied 13

1.3.6.1 Ruimtelijke situering 13
1.3.6.2 Geplande werken 14

1.4 Assessmentrapport 21

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie 21

1.4.1.1 Landschappelijke situering 21
1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie 26
1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie 27
1.4.1.4 Bodemvormingsprocessen 28

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis 29

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden 29
1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen 36
1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen 37
1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen 39

1.5 Synthese 42

2 Bibliografie 44

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....14
Figuur 5: Boorpunten OBO (Bron: OBO BARCO NV 2014).....15
Figuur 6: Opslag olie in vaten ter hoogte van Z1 (Bron: OBO, p.89).....16
Figuur 7: Opslag minerale olie in vaten ter hoogte van Z3 (Bron: OBO, p. 91).....16
Figuur 8: Afvalcontainer met hydraulische pers ter hoogte van Z4 (Bron: OBO, p.92).....17
Figuur 9: Afvalcontainer hydraulische pers ter hoogte van Z10 (Bron: OBO, p.98.).....17
Figuur 10: Contour te slopen/uit te breken zone (bron: opdrachtgever).....19
Figuur 11: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).....22
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).....23
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).....24
Figuur 15: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).....24
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).....25
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..26
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). .27
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....28
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).....29
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....37
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).....38
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....38

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....39
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....40
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....40
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....41
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orhtofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....41

TABELLENLIJST

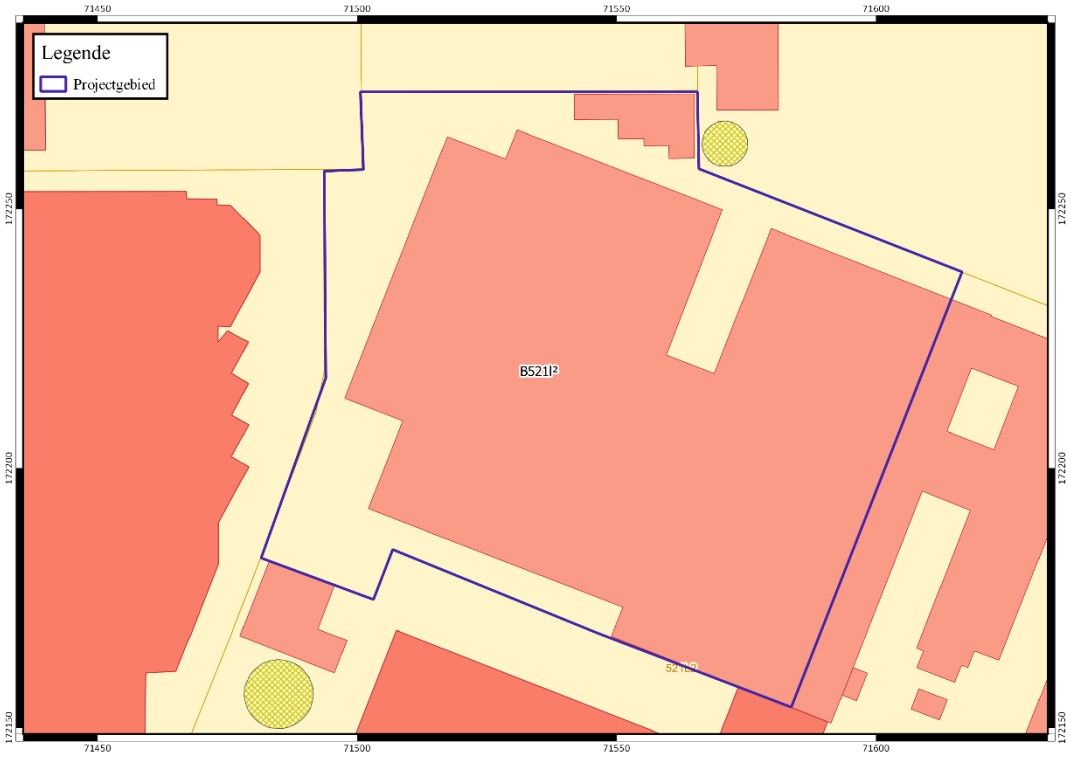
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

1 Resultaten van het bureauonderzoek

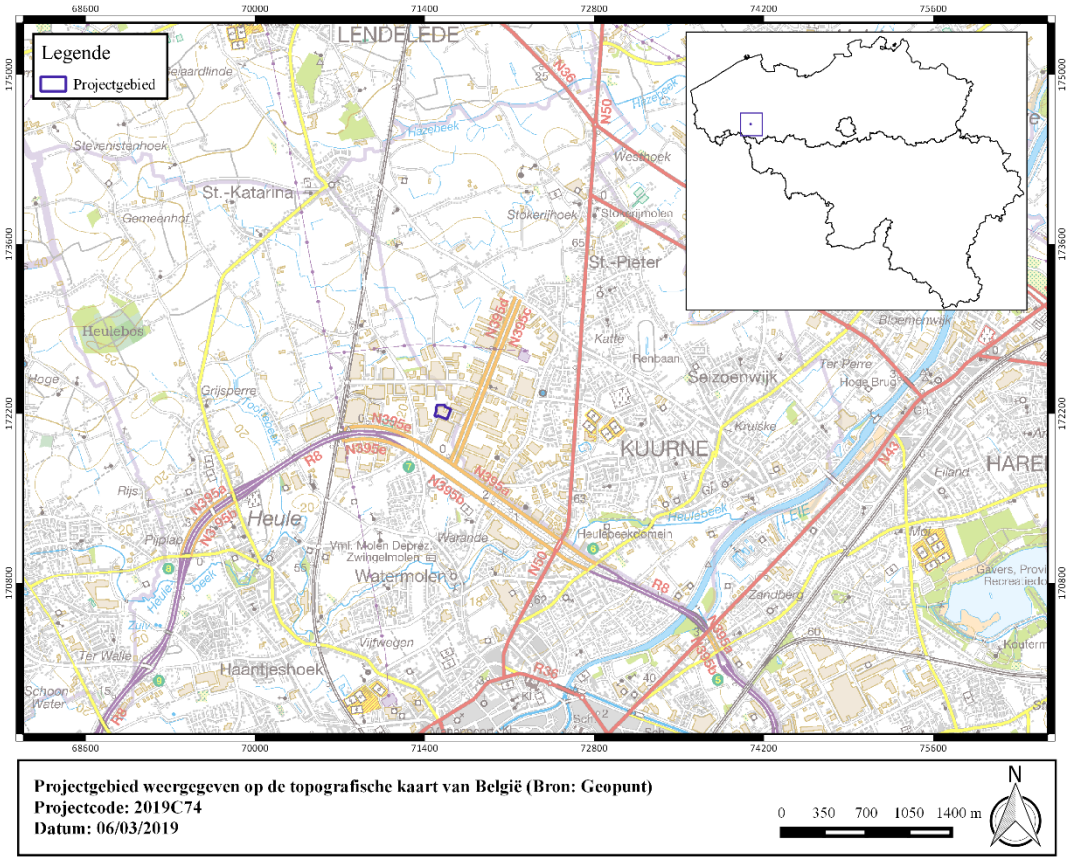
1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Kortrijk
	Deelgemeente	Heule
	Postcode	8501
	Adres	Izegemsestraat 8501 Heule
	Toponiem	Noordlaan I
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X_{min} = 71435 Y_{min} = 172148 X_{max} = 71633 Y_{max} = 172285
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Kortrijk; Afdeling 8, Sectie B, nr. 521l² Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone voor milieubelastende industrieën. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000 m^2 of meer beslaat.

De gecombineerde oppervlakte van de bodemingrepen bedraagt 6275 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het terrein is op heden bebouwd en verhard. Deze verharde structuren dienen eerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het programma van maatregelen.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Noordlaan Kortrijk werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed[1] geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

[1] https://cai.onroerenderfgoed.be/

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879
- Topografische kaart Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

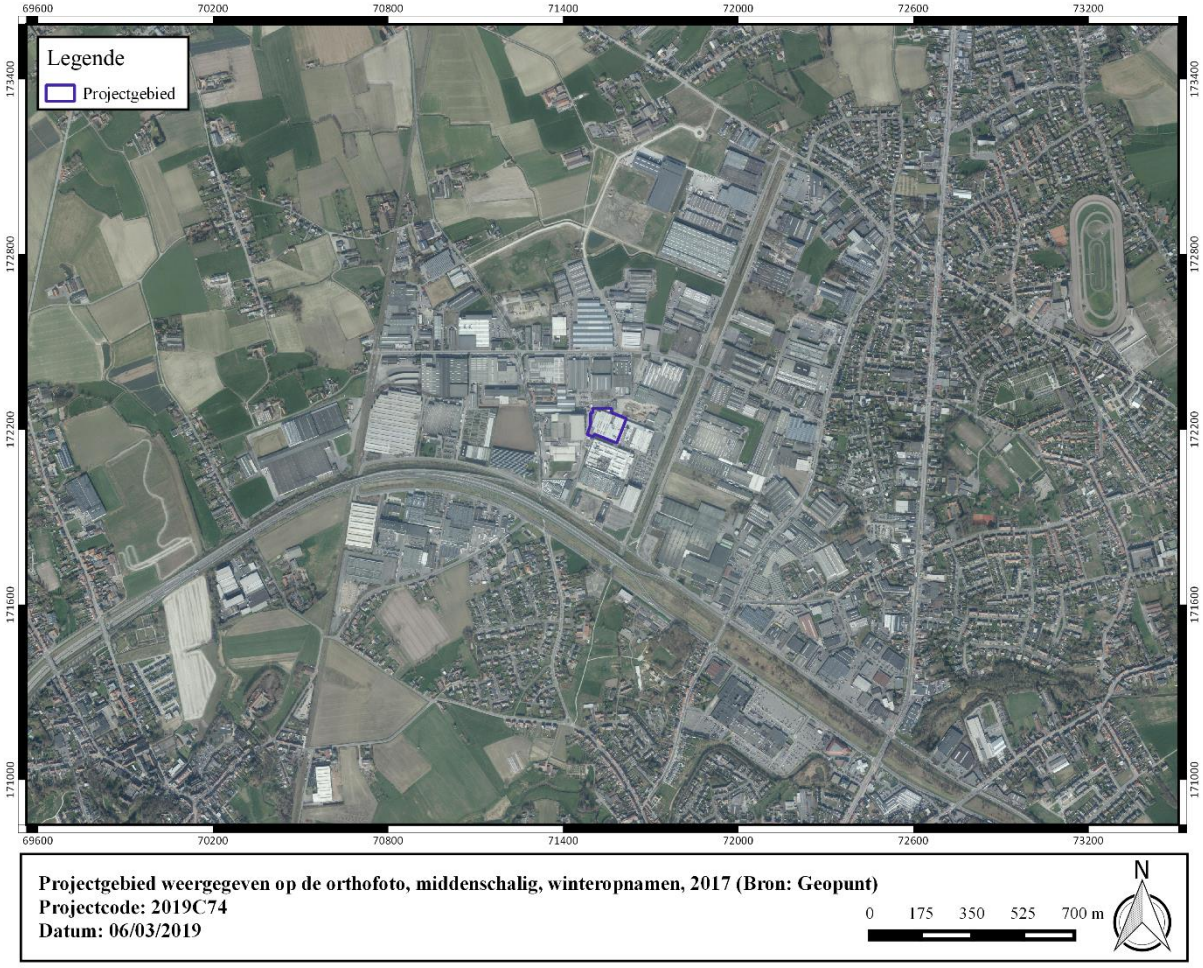
Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.[2]

[2] http://www.geopunt.be/

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Heule, deelgemeente van Kortrijk, in de provincie West-Vlaanderen. Het terrein situeert zich precies aan de grens met Kuurne en is gelegen binnen de industriezone Kortrijk-Noord. Het plangebied is gelegen binnen een industrieel complex omgeven door de Industrielaan ten noorden, de Noordlaan ten oosten, de Ringlaan ten zuiden en de Izegemsestraat ten westen. De dorpskern van Kuurne situeert zich ca. 2,4 kilometer ten zuidoosten, de dorpskern van Heule situeert zich ca. 1,8 kilometer ten zuidwesten.

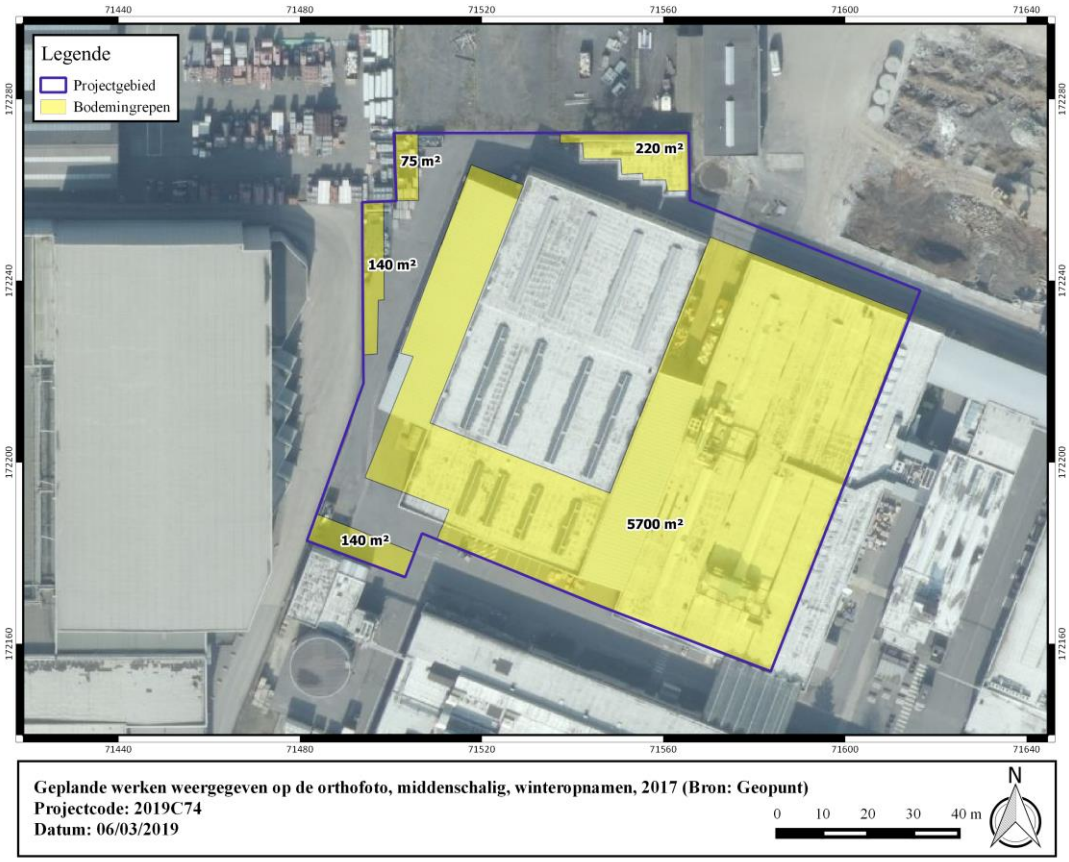

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

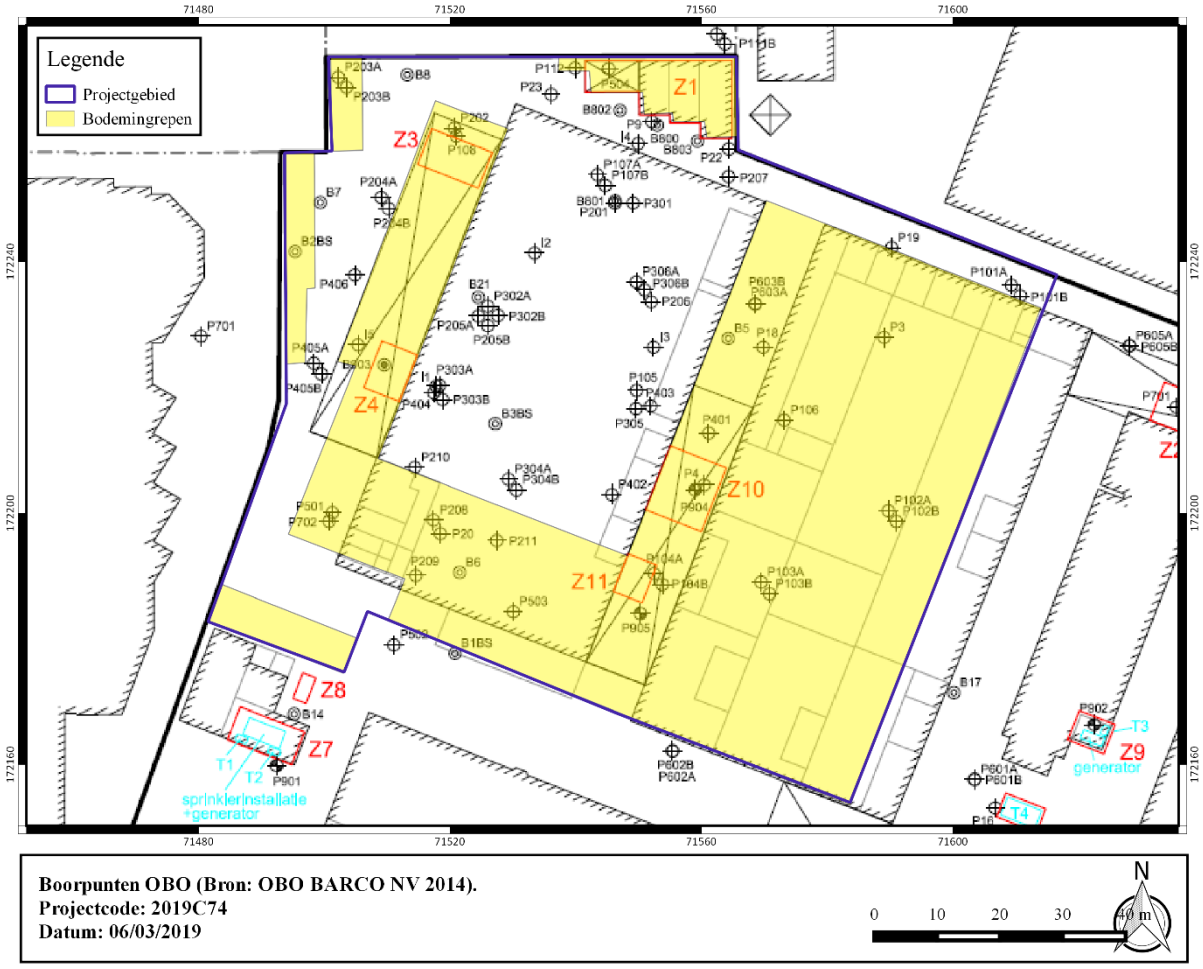
1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 1,06 ha. Binnen de projectgrenzen situeert zich een industrieel gebouw met een oppervlakte van ca. 7800 m². Het overige deel van het terrein is verhard.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

Figuur 5: Boorpunten OBO (Bron: OBO BARCO NV 2014).

Ter hoogte van Z1 (noordelijk deel plangebied) wordt binnen de geplande werken een nieuwe parkeerzone voorzien. Deze zone is op heden bebouwd en in gebruik voor de opslag van olie in vaten.

Z3 (noordelijke zone onder luifel) was voormalig in gebruik voor opslag minerale olie. Ter hoogte van Z4 situeerde zich een afvalcontainer met hydraulische pers. Ook ter hoogte van Z10 situeren zich afvalcontainers met hydraulische pers.

Figuur 6: Opslag olie in vaten ter hoogte van Z1 (Bron: OBO, p.89).

Figuur 7: Opslag minerale olie in vaten ter hoogte van Z3 (Bron: OBO, p. 91).

Figuur 8: Afvalcontainer met hydraulische pers ter hoogte van Z4 (Bron: OBO, p.92)

Figuur 9: Afvalcontainer hydraulische pers ter hoogte van Z10 (Bron: OBO, p.98.)

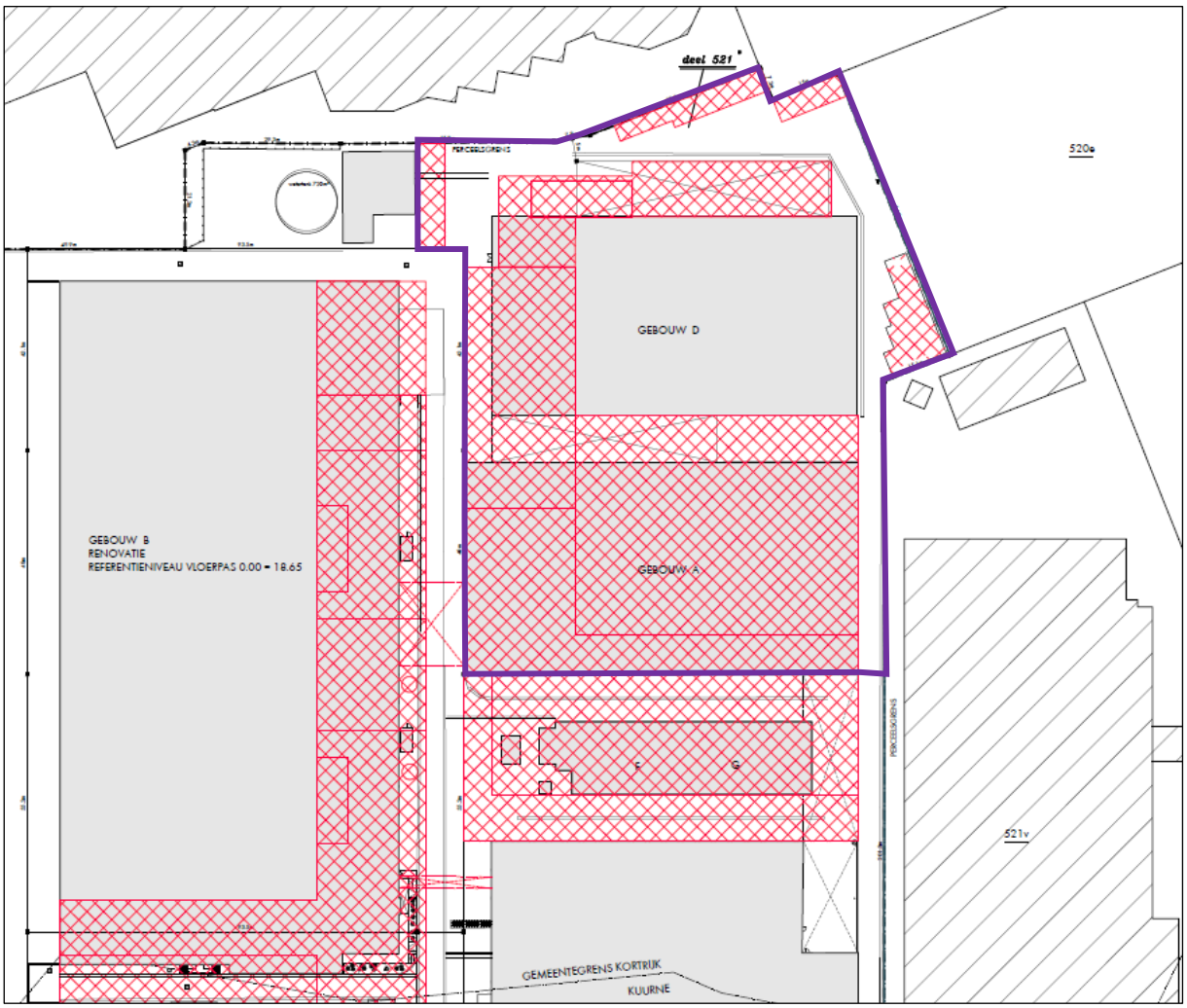
In opdracht van Barco NV werd in april 2014 door ARCADIS een BBO uitgevoerd op het terrein gelegen aan de Noordlaan . De aanleiding was de aangetroffen verontreiniging met de parameters VOCI in het grondwater. Uit het BBO kan geen informatie omtrent bewaringscondities met betrekking tot archeologisch erfgoed afgeleid worden. Wel is vastgesteld dat het sediment inderdaad klastisch van aard is en bestaat uit lichte zandleem. **(zie Bijlage – BBO)**

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de sloop van een deel van een bestaand gebouw en de renovatie en uitbreiding van een industrieel pand.

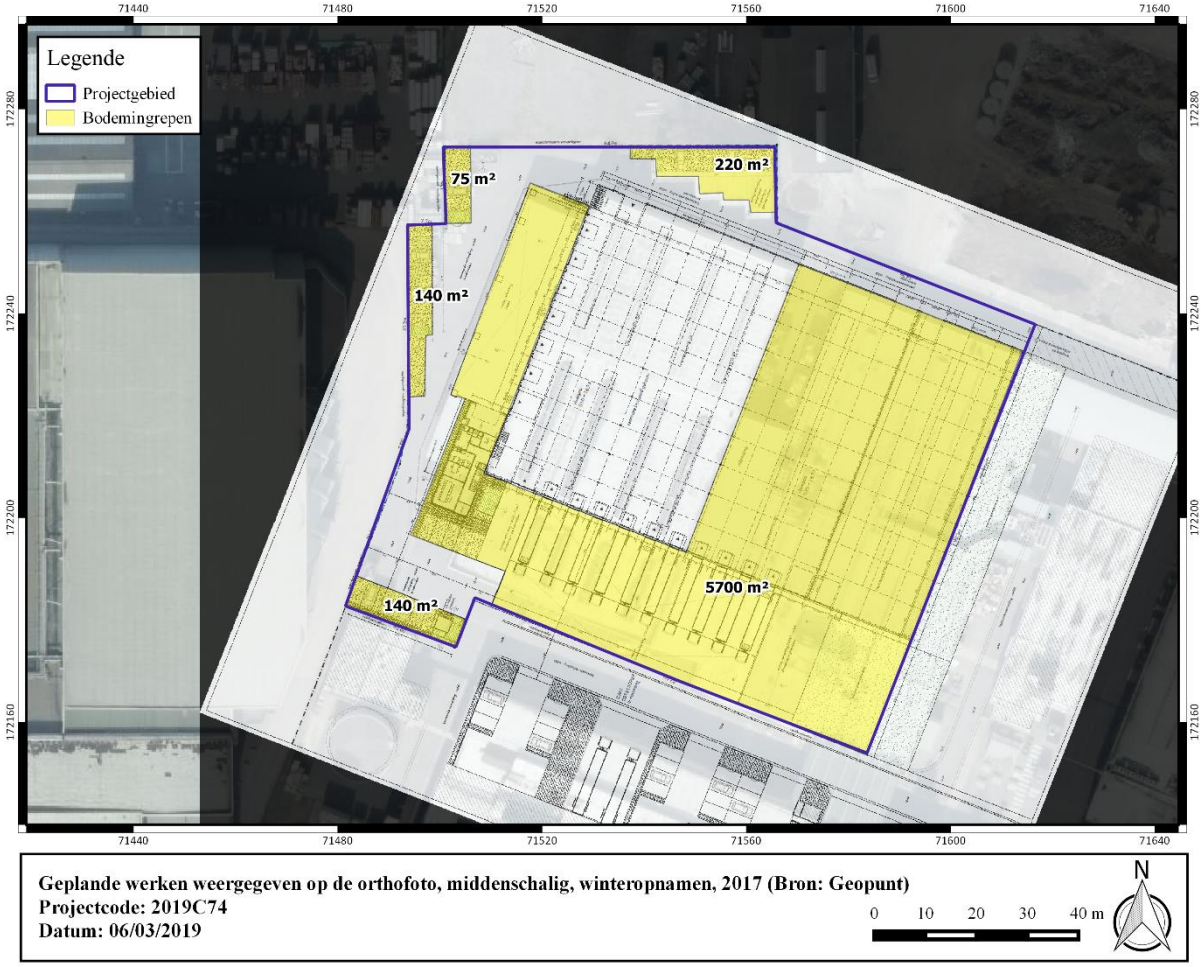
De gecombineerde oppervlakte van de geplande werken bedraagt 5700 + 220 + 75 + 140 + 140 = **6275 m²**

In een eerste fase wordt een deel van het bestaande gebouw gesloopt en wordt een deel van de bestaande verharding uitgebroken. Het gaat om een gecombineerde oppervlakte van 6275 m². De zone die te slopen/uit te breken is komt overeen met de contour van de te ontwikkelen zone. Een deel van het bestaande gebouw blijft behouden en wordt gerenoveerd. Deze renovatie betreft uitsluitend gevelwerken en bovengrondse aanpassingen. De bestaande vloerplaat én funderingen blijven integraal behouden. Ook een deel van de omliggende verharding blijft onaangetast. Enkel ter hoogte van nieuw te ontwikkelen parkeerzones wordt nieuwe verharding aangelegd.

Figuur 10: Contour te slopen/uit te breken zone (bron: opdrachtgever).

Na de sloopwerken gaat de opdrachtgever over tot de realisatie van een nieuw industrieel pand. De funderingswijze van dit gebouw is nog te bepalen door ingenieursstudie, daarom wordt binnen deze archeologienota uitgegaan van een integrale verstoring. Langsheen de zuidzijde van het gebouw wordt een nieuwe laad- en loskade voor 10 vrachtwagens voorzien. Deze laad- en loskade wordt ca. 1,5 m-mv uitgegraven. De uitbreiding inclusief omliggende verharding, groenzone en laad- en loskade geeft betrekking op een oppervlakte van ca. 5700 m². Aan de zuid- west- en noordzijde van het gebouw worden een aantal nieuwe parkeergelegenheden voorzien met oppervlaktes van 140 m², 140 m², 75 m² en 220 m².

Figuur 11: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

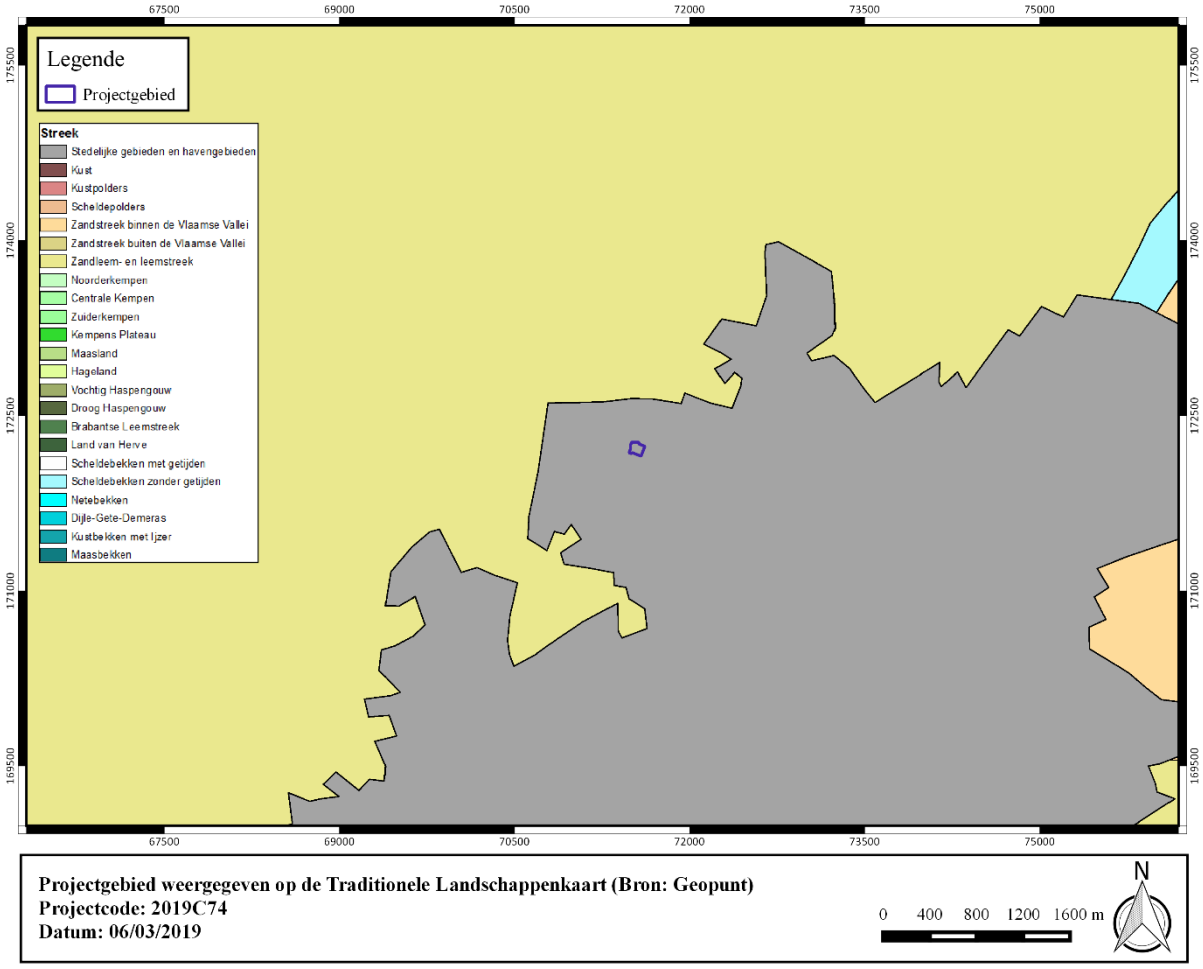
1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

1.4.1.1 Landschappelijke situering

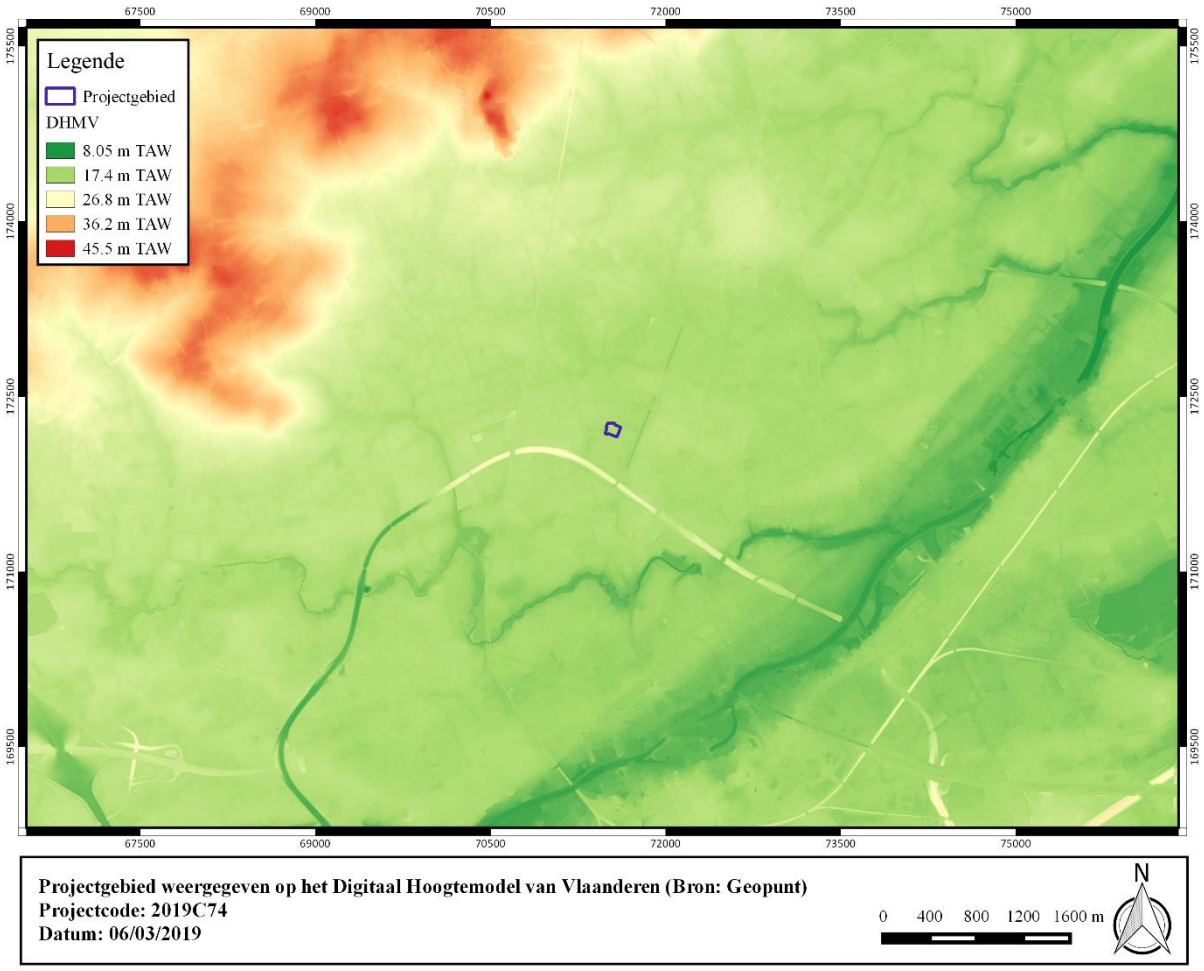
Het projectgebied is geografisch gelegen binnen stedelijke gebieden havengebieden.

Heule wordt doorsneden door de Heulebeek, een sterk meanderende, onbevaarbare zijrivier van de Leie. Het relïef van Heule is zacht golvend met een maximale hoogte van 41 meter in het gehucht Steenbeek. Het onderzoeksterrein zelf is gelegen op een hoogte van 18.4 – 18.6 m TAW en kent een vlak verloop. Het plangebied is gelegen op een oud rivierterras, nabij een waterloop. Mogelijk is het terrein in het verleden genivelleerd in functie van de inplanting van het industriële complex.

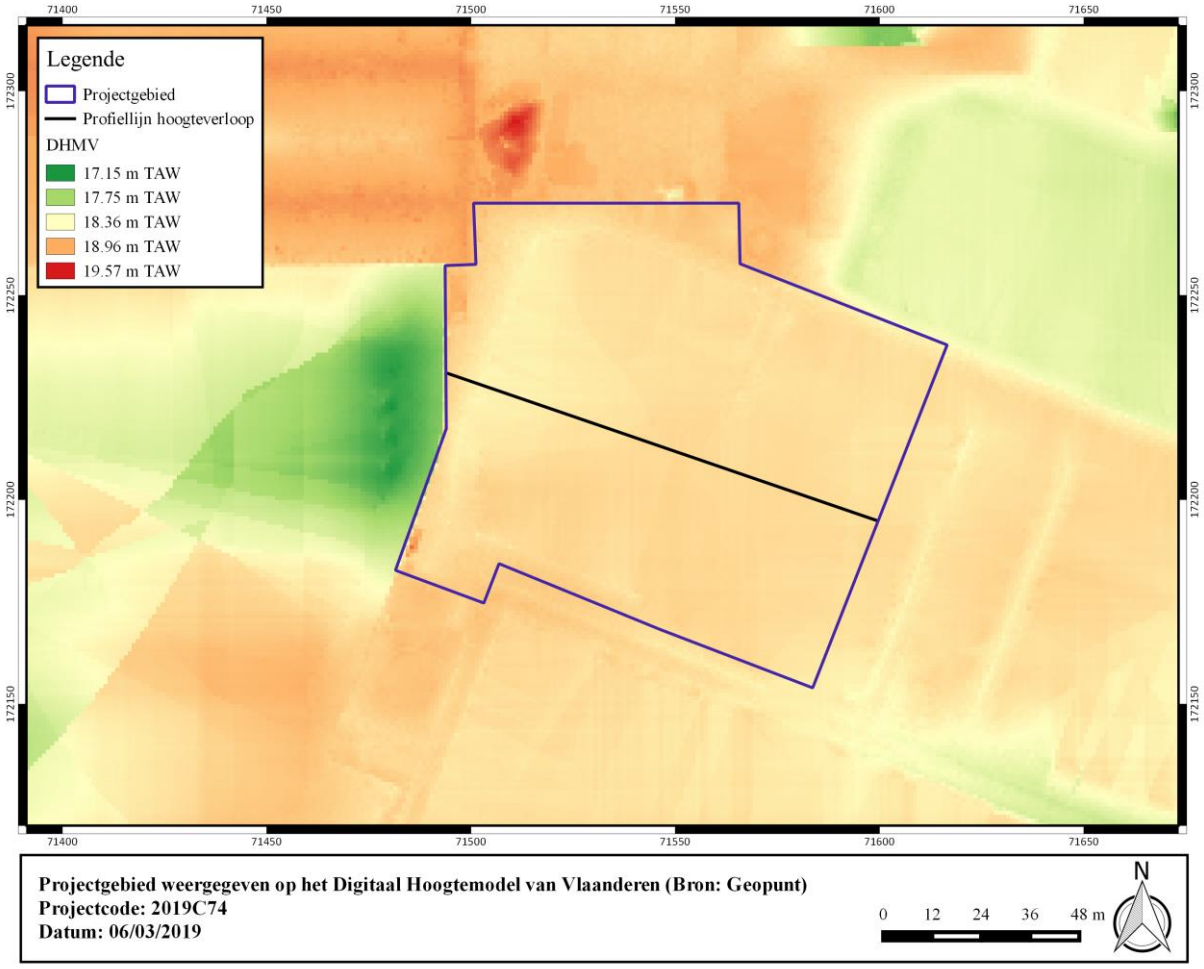
Hydrografisch is het plangebied gelegen in het Leiebekken, deelbekken Heulebeek.

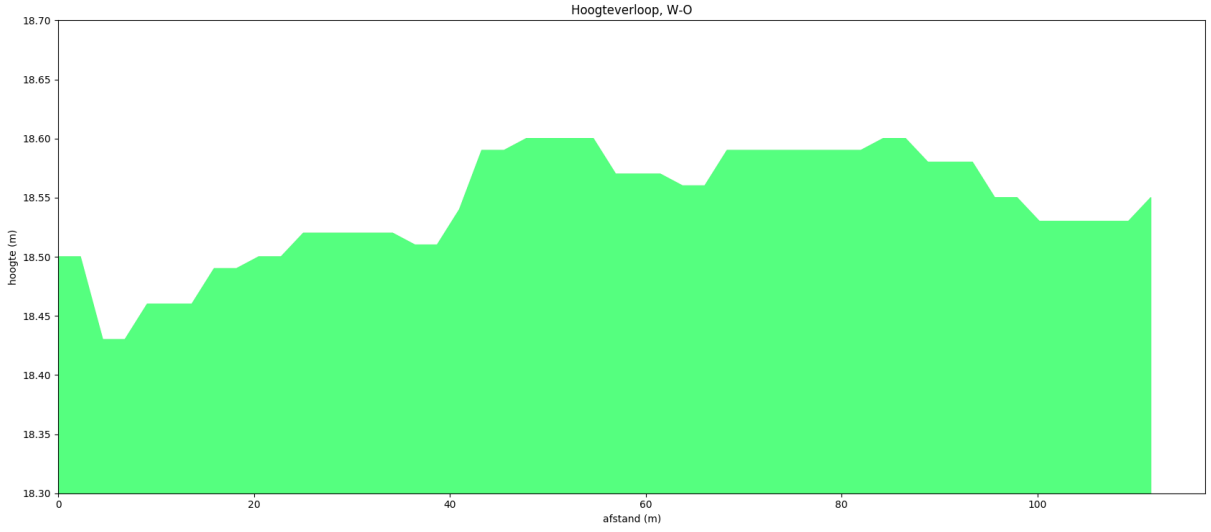
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

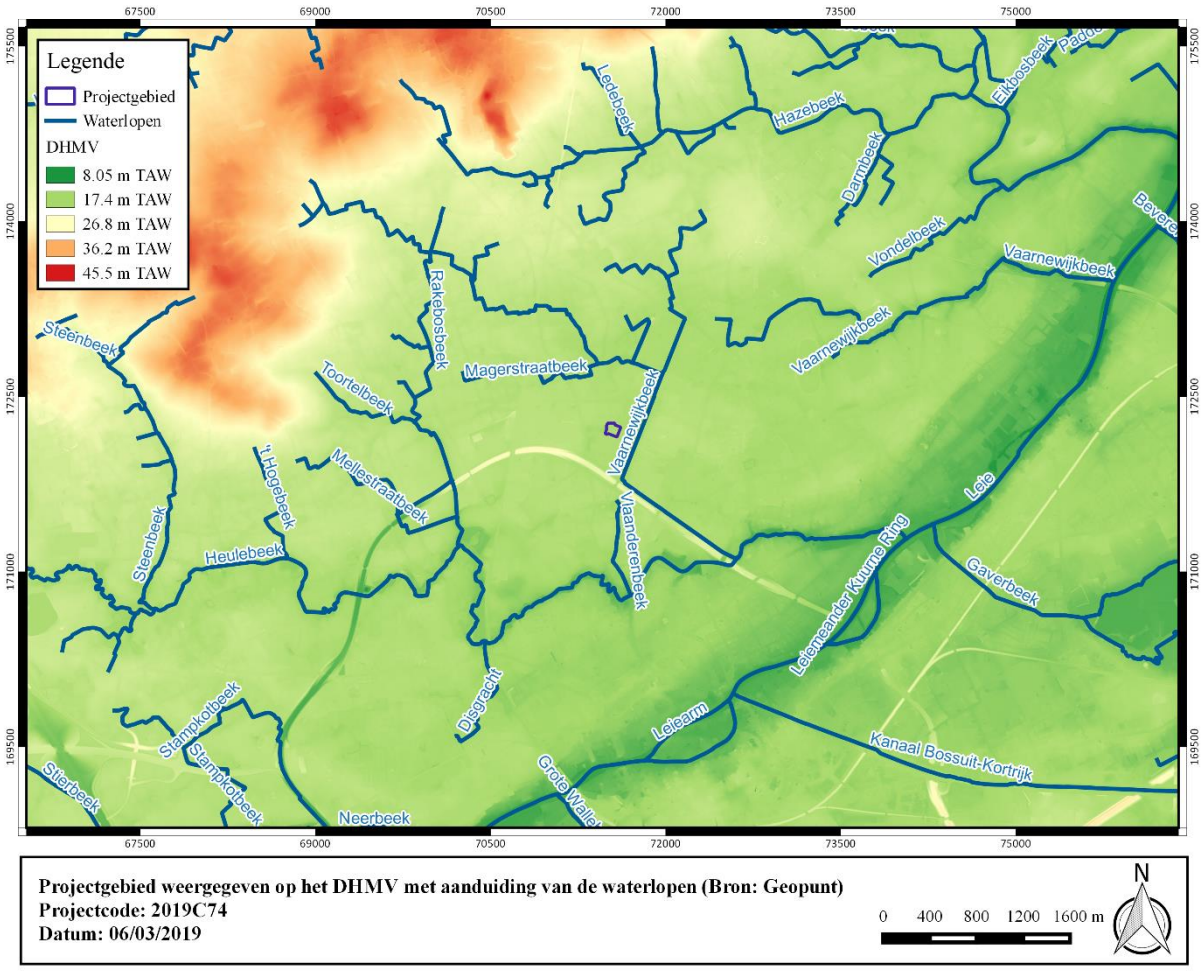
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 15: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).

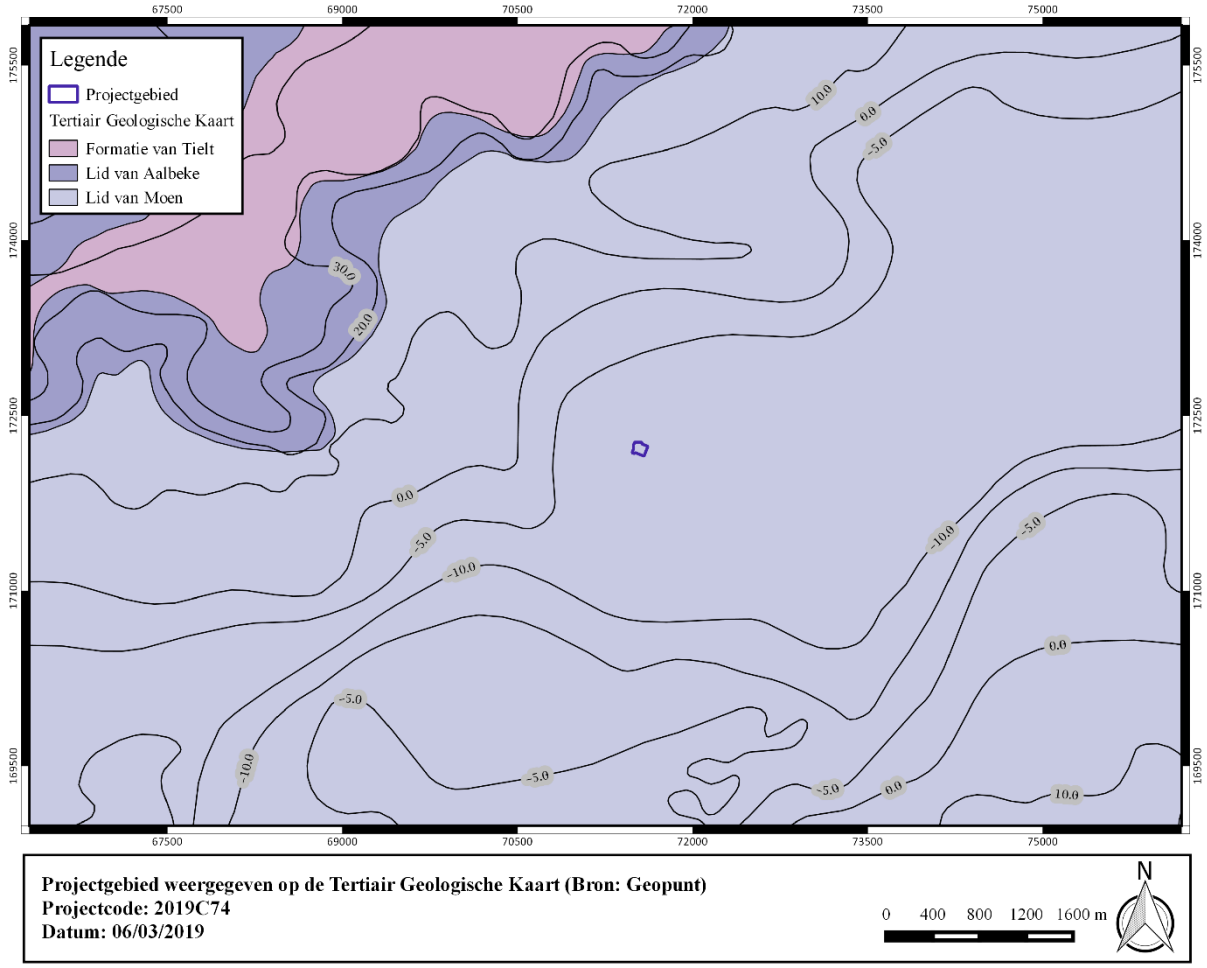

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Lid van Moen (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

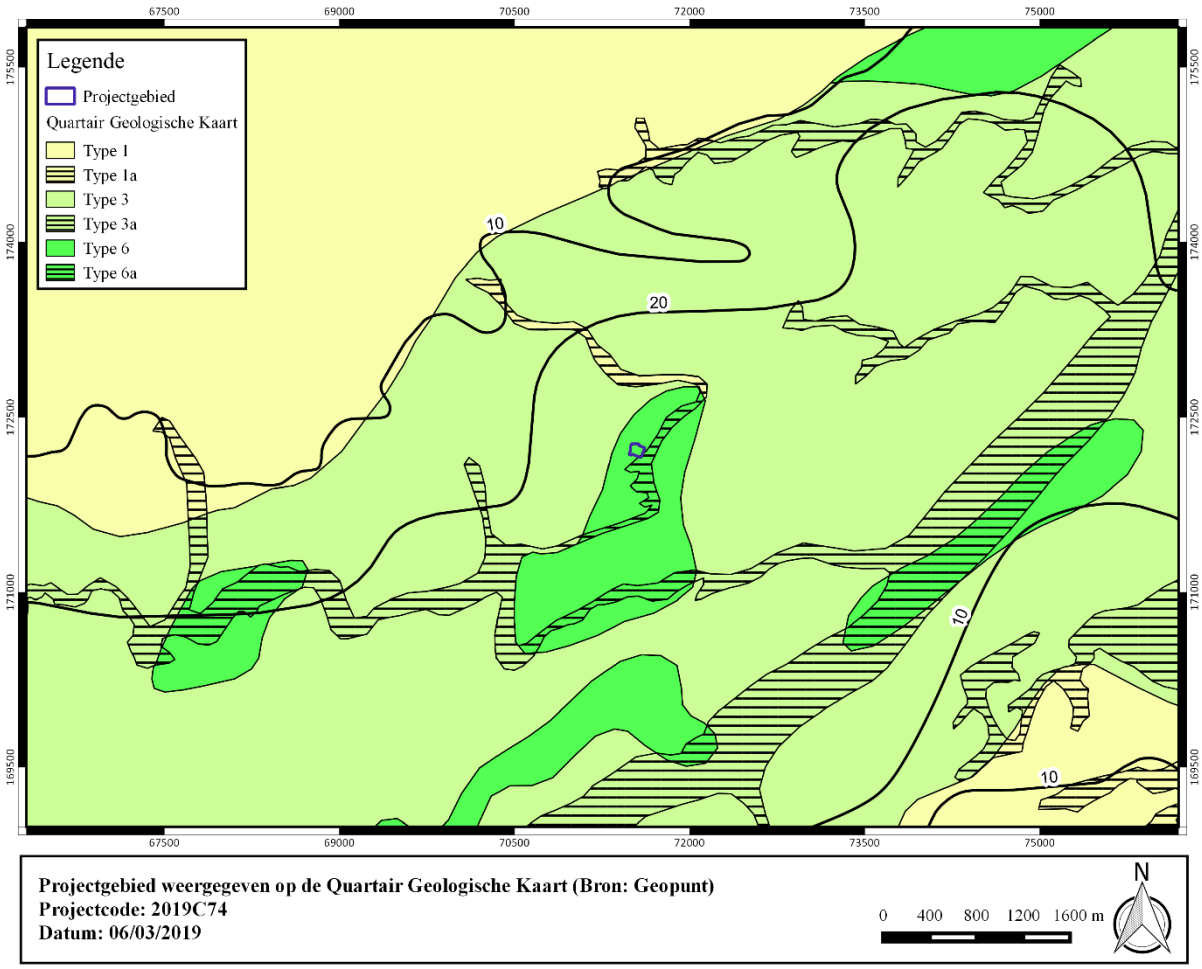
Het Lid van Moen is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

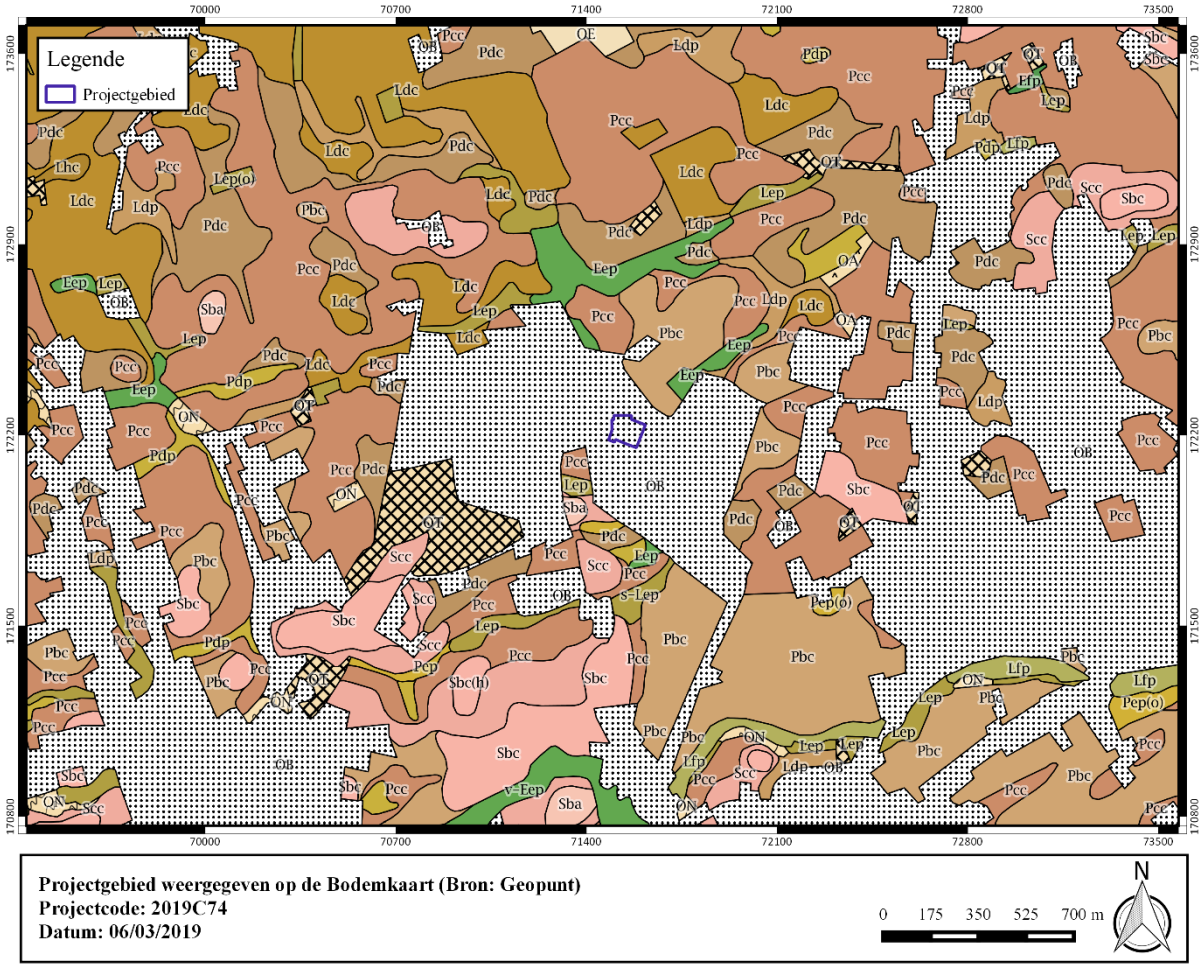
Het projectgebied is gelegen in het Quartair Type 6. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Eemiaan gevolgd door fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. De top bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Binnen deze afzetting kunnen hellingsafzettingen voorkomen en deze afzetting kan lokaal afwezig zijn.

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodemvormingsprocessen

Het bodemtype OB is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

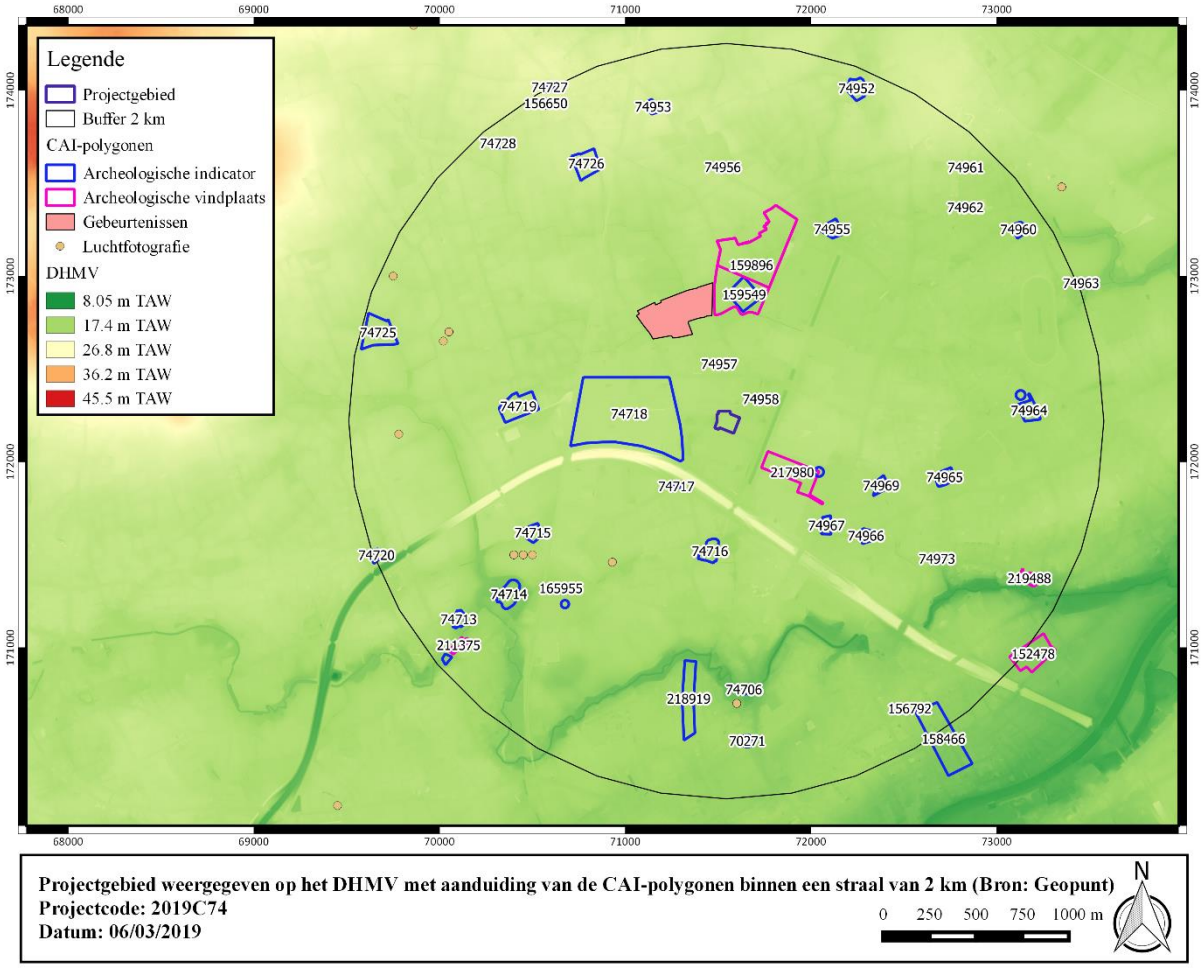

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Op het plangebied of aanpalende percelen zijn geen archeologische waarden gekend. Wel werd aan de Noordlaan reeds een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op ongeveer 300 m ten oosten van het huidige plangebied. Hierbij werden resten uit de metaaltijden aangesneden (CAI 219780). Iets minder dan een kilometer ten noorden van het onderzoeksgebied werden bij een proefsleuvenonderzoek aan de Pieter Verhaegenstraat enkele fragmenten neolithisch aardewerk gerecupereerd en resten van bewoning en begraving uit de Romeinse periode. Daarnaast werden ook resten van middeleeuwse landindeling herkend (CAI 159896). Bij de daaropvolgende opgraving werden resten van een Romeinse en middeleeuwse nederzetting opgegraven (CAI 211677). Op het kaartbeeld van de CAI wordt ter hoogte van deze vindplaats eveneens de aanwezigheid van een laatmiddeleeuwse hoeve aangegeven (CAI 159549). Verder zuidoostwaarts van het onderzoekgebied werden bij een prospectie aan de Bondgenotenlaan materiële resten uit de steentijden, metaaltijden en middeleeuwen gerecupereerd. Ook werden er bodemsporen uit de vroegmoderne periode in kaart gebracht (CAI 152478). Verder betreffen de gekende waarden opgenomen in de CAI in hoofdzaak cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse omwalde hoeves en andere structuren. Bij veldprospecties en metaaldetecties werden ook nog enkele silexartefacten, Romeinse munten en vondstmateriaal uit WOI gerecupereerd.

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

152478	Mechanische prospectie (2011); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Metaaltijden: aardewerk Middeleeuwen: aardewerk Nieuwste tijd: kuilen, perceelsgreppels en paalsporen Bron: Reyns, N., Derieuw, M. & Bruggeman, J. 2011: Archeologisch vooronderzoek Kuurne - Bondgenotenlaan, onuitgegeven rapport, Hyboma nv.
159896	Mechanische prospectie (2011); NK: 15 meter Midden-Neolithicum: kuil of mogelijk windval waarin scherven werden gevonden die kunnen toegewezen worden aan de Michelsbergcultuur. Romeinse tijd: gracht en grachtfragmenten - 6 grote paalsporen en mogelijk enkele kleinere die behoren tot een 1-schepig kruisgebouw. Ten oosten van dit gebouw bevinden zich 2 parallelle greppels en mogelijk een erfingang - een tweede sporenconcentratie lijkt omsloten te worden door enkele grachten - 3de zone die omgracht lijkt te zijn en waarbinnen enkele paalsporen werden aangetroffen – brandrestengraf Volle middeleeuwen: mogelijke resten van perceleringssysteem Nieuwe tijd: grachten Bron: Messiaen L. & Verbruggen A. 2012, Kuurne - Pieter Verhaeghestraat. Rapportage archeologische prospectie 08/11 - 01/12/2011, GATE-rapport 35
211375	Mechanische prospectie (2014); NK: 15 meter Nieuwste tijd: puinkuilen en ophogingslagen Onbepaald: ophogingslagen Bron: Sadones S., Janssens N. 2015: Archeologische prospectie van ingreep in de bodem, Krtrijk Pastoriestraat, BAAC Vlaanderen Rapport 128, Gent.
211677	Opgraving (2013); NK: 15 meter Mesolithicum: lithisch materiaal Vroeg-Romeinse tijd: grafstructuur Midden-Romeinse tijd: nederzetting Volle middeleeuwen: kleine structuur, waterput, waterkuil, en enkele kuilen en greppels – zone met karresporen

	Late middeleeuwen: percellerings- en afwateringsgreppels 20e eeuw: sporen van granaatinslagen WO I Bron: Kalshoven M., Verbeek C. 2015: Kuurne, Pieter Verhaeghstraat (Kortrijk-Noord). Archeologische opgraving, BAAC rapport A-13.0095, 's
217980	Opgraving (2017); NK: 15 meter Metaaltijden: greppel Ijzertijd: aardewerk 18e eeuw: weg Bron: Nijssen E. en Van der Kelen A. 2017: ABO archeologische rapporten 460. Archeologisch vooronderzoek aan de Noordlaan nr. 2 te Kuurne (ongepubliceerde nota), Gent.
219488	Mechanische prospectie (2017); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Nieuwe tijd: afvalkuiltje met brandresten, 2 munten en een pijpensteeltje

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

70270	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: molen
70271	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: molen
74599	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74706	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: molen
74712	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht - pastorij
74713	Indicator cartografie; NK: 15 meter

	Late middeleeuwen: site met walgracht
74714	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74715	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74716	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74717	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74718	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74719	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74720	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74725	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74726	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74727	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74728	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74854	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74952	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

74953	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74955	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74956	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74957	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74958	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74960	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74961	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74962	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74963	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74964	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74965	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74966	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74967	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74968	Indicator cartografie; NK: 15 meter

	Late middeleeuwen: site met walgracht
74969	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74973	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
156650	Indicator cartografie; NK: 250 meter 18e eeuw: molen
156792	Indicator cartografie; NK: 250 meter 17e eeuw: molen
159548	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: historische hoeve
159549	Indicator cartografie; NK: 150 meter Nieuwe tijd: site met walgracht

Toevalsvondst

158466	Toevalsvondst; NK: 15 meter Romeinse tijd: Samengestelde waterput: houten vierkante put onderaan met waarschijnlijk ronde stenen bovenbouw. Er werden immers zowel resten van planken als zandsteenbrokken en resten van Doornikse kalksteeen – brandrestengraven – aardewerk - munten

Veldprospecties

218919	Veldprospectie (2016); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal

Metaaldetectie

165955	Metaaldetectie (2013); NK: 15 meter

	WO I: Veel WOI 'brokstukken'. O.a. ok een WOI Rode Kruis insigne, 'dogtags', kogelhulzen. Voornamelijk brokstukken van Engelse ontstekers, shrapnelbolletjes en kogeltoppen/hulzen.
208032	Metaaldetectie (2015); NK: 15 meter Laat-Romeinse tijd: munten

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Op basis van gekende archeologische waarden kan menselijke aanwezigheid op het grondgebied van Heule verwacht worden vanaf het mesolithicum (cfr. supr. 1.4.2.1).

Reeds in de Romeinse periode wordt het grondgebied van Heule doorkruist door enkele wegen, waarvan de Ieperseweg, de weg van Kortrijk naar Izegem en de weg naar Roeselare de voornaamste zijn. Tevens wijzen archeologische vondsten van een Romeins brandrestengraf tussen de Heulebeek en de Boezestraat op menselijke aanwezigheid gedurende de Romeinse periode. In de Frankische periode bestaat Heule grotendeels uit bossen.

De oudste vermelding van Heule dateert uit 1111. De dorpsheerlijkheid Heule werd gehouden onder het kasteel van Kortrijk, één van de 14 leenhoven van de Graaf van Vlaanderen. Vanaf de 14de eeuw maakt Heule deel uit van de Roede van Menen, dat ressorteerde onder de Kasselrij Kortrijk. De bewoning concentreert zich rondom de dorpskern. Cartografische indicators wijzen op verspreide laat -middeleeuwse hoevebouw in de wijdere omgeving. Deze hoeves hebben thans een overwegend 19e - en 20e-eeuws uitzicht.

Het dorp en de kerk werden zwaar beschadigd tijdens de Beeldenstorm. Het Kasteel van Heule, gelegen ten noordoosten van het huidige 'Hof van Heule', werd vermoedelijk verwoest in 1578. Het dorp kent een relatief herstel in de eerste helft van de 17de eeuw, waarna het oorlogsgeweld vanaf de tweede helft van de 17de eeuw weer sterk toeneemt. In 1695 breekt tevens een pestepidemie uit. Als gevolg wordt het dorp in een economische crisis gedompeld die aansleept tot diep in de 18de eeuw. De landbouwproductie en de werkgelegenheid geraken volkomen ontreddert. Na de Vrede van Aken (1748) komen de Zuidelijke Nederlanden onder Oostenrijks bewind, wat een periode van relatieve welvaart inluidt.

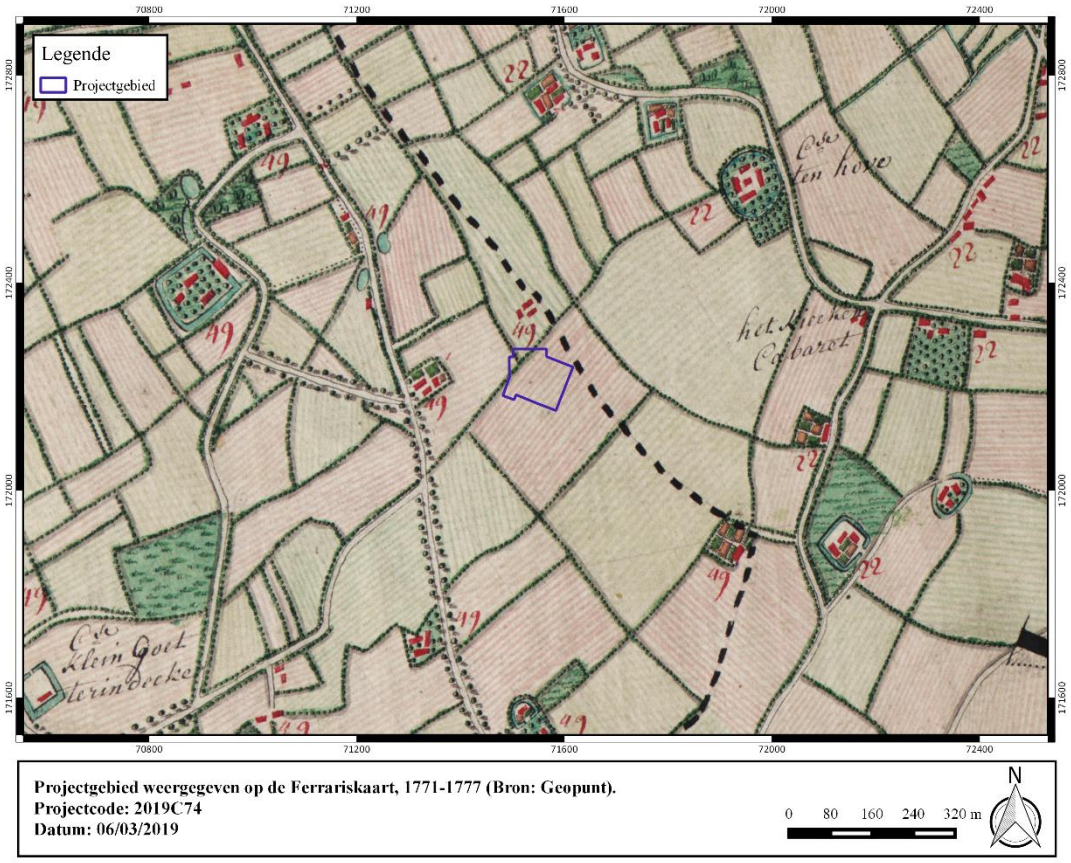
In de 18de eeuw wordt in bijna elk gezin van Heule aan huisnijverheid gedaan. In de periode 1815-1830 kampt Heule echter met een sterke textielcrisis door het verlies van de Franse markt en de stijgende Engelse en Duitse concurrentie. Vanaf 1850 slaagt de Leiestreek erin zich te ontwikkelen tot een internationaal centrum voor de productie van vlas. Tussen 1835 en 1934 werden op het grondgebied van Heule 17 gemechaniseerde vlaszwingelarijen opgericht. De industrialisatie van Heule zet zich voort in de 20ste eeuw. Tot omstreeks 1930-1940 is de vlasnijverheid toonaangevend. Rond 1950 raakt deze industrietak in moeilijkheden door de toenemende concurrentie, waarna vele vlasfabrieken worden omgeschakeld tot weverijen. Naast de textielnijverheid nemen meubel- en houtbedrijven, scheikundige fabrieken en metaalbedrijven een steeds belangrijkere plaats in.

Vanaf eind juni 1917 leidt Manfred von Richthofen het beruchte Flying Circus op, het Jachtgeschwader I, dat verspreid lag over de vliegvelden Marke, Bissegem en Heule-Watermolen. Het dorp wordt bij de bevrijding langdurig onder vuur genomen, waardoor veel woningen verwoest worden. Heule is tevens betrokken in de Tweede Wereldoorlog. Bij de doorbraak in mei 1940 wordt het dorp beschoten in het kader van de Leieslag. Bij geallieerde luchtaanvallen op Kortrijk in 1944 wordt de kerk grotendeels verwoest.

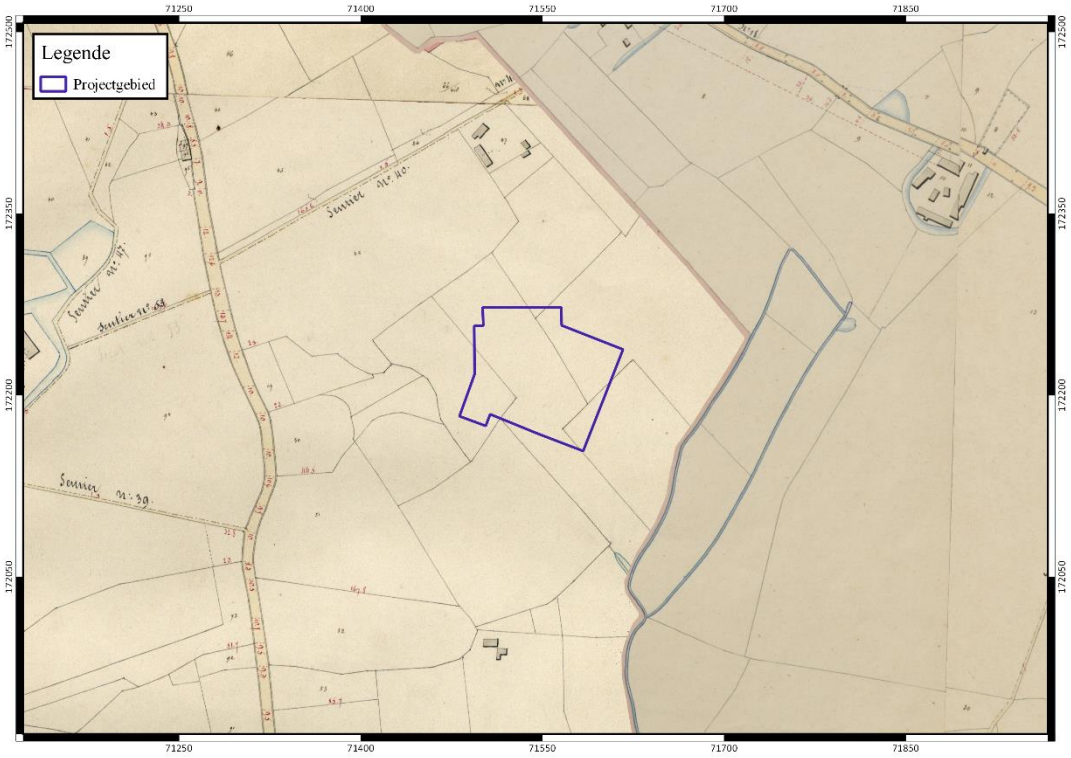
1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Ferrariskaart geeft geen bebouwing weer binnen de contour van het plangebied. Het projectgebied staat integraal gekarteerd als akkerland. In de omgeving van het onderzoeksterrein is verspreide hoevebouw waar te nemen.

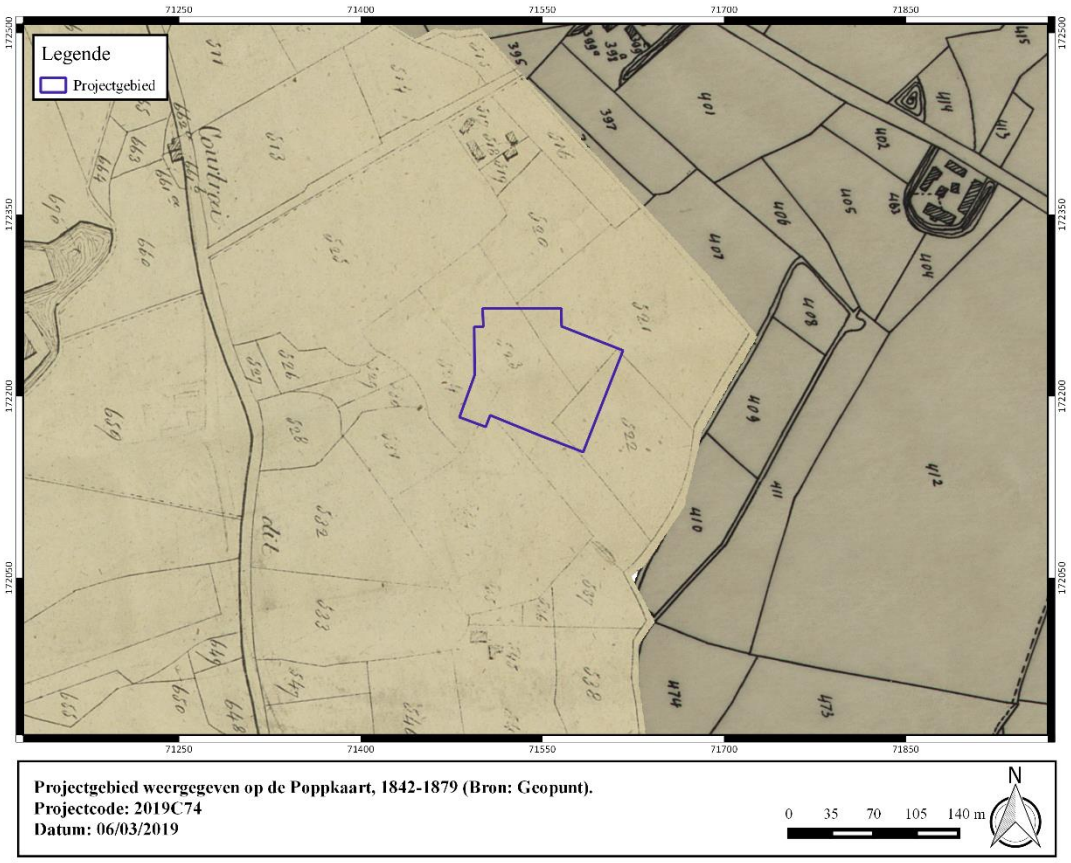
Ook de 19e eeuwse cartografische indicatoren geven geen bebouwing weer.

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

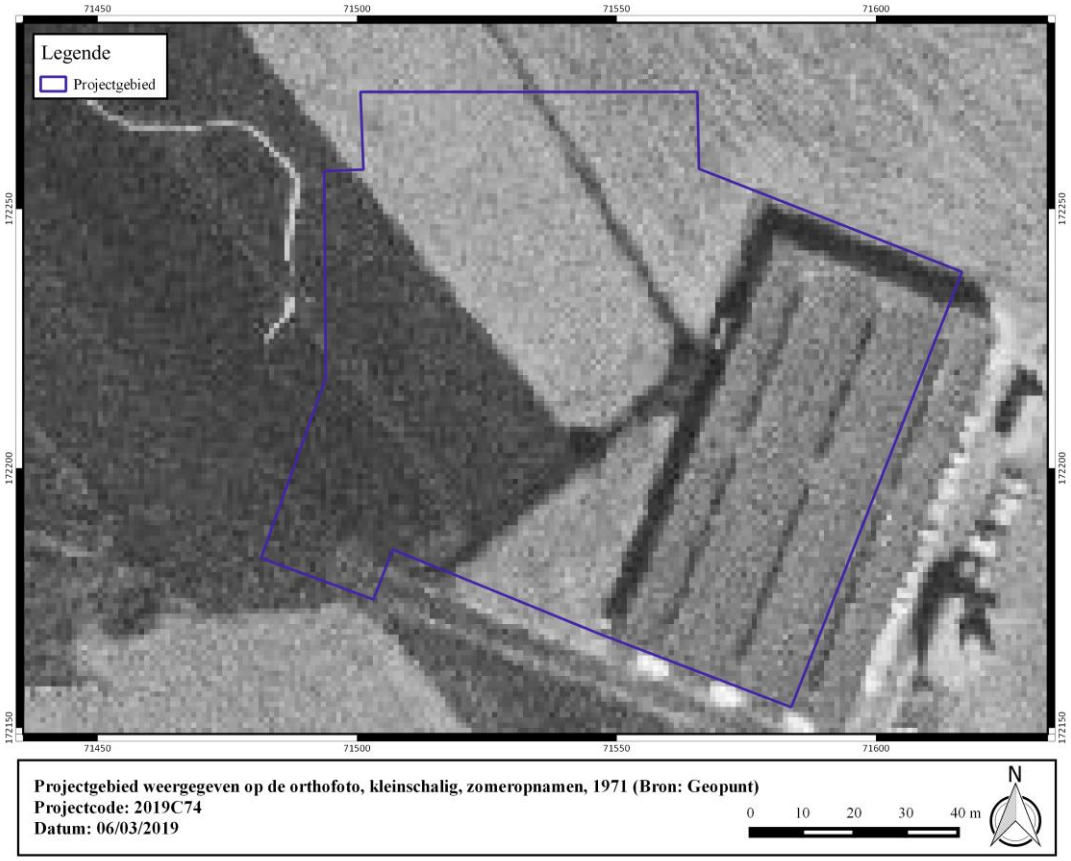
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

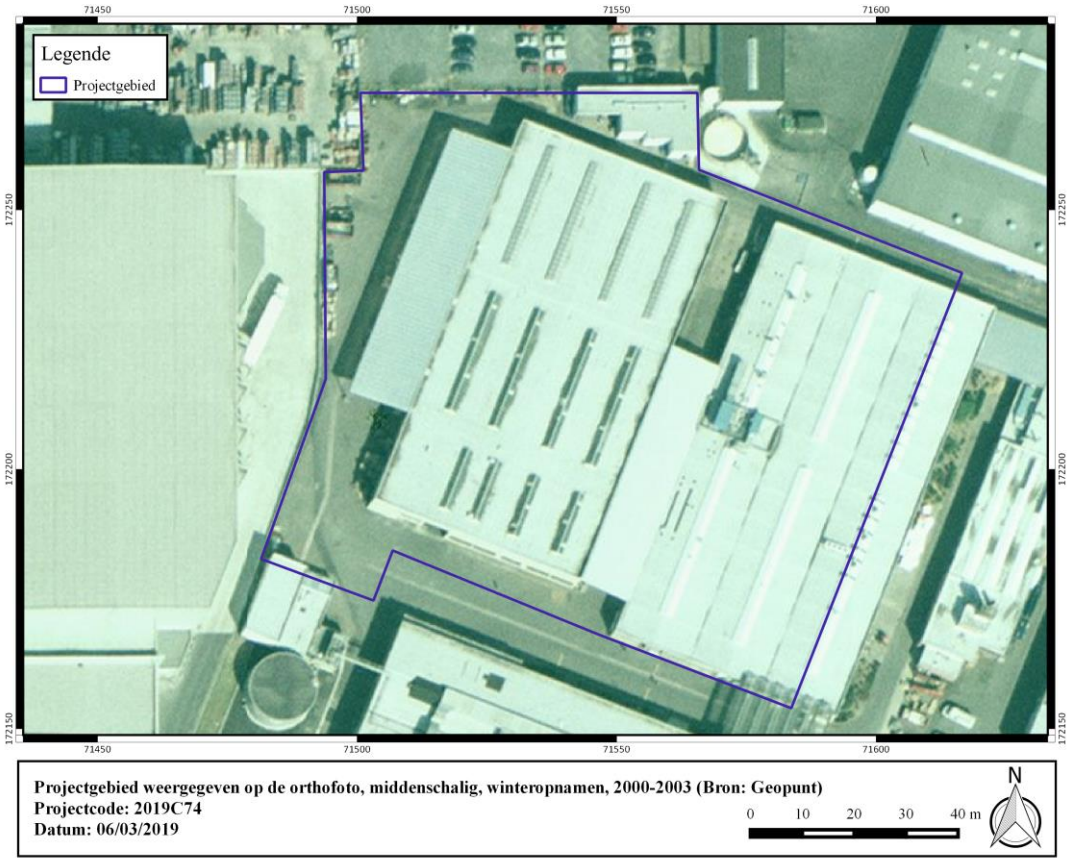
De orthofotosequentie geeft een zekere evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied. Op de orthofoto van 1971 situeert zich in de oostelijke zone van het plangebied een gebouw. Het overige deel van het terrein is in gebruik als akker. Vanaf de orthofoto van 1979-1990 is dit gebouw in omvang toegenomen zodat het quasi het volledige plangebied inneemt. Op heden is ca. 7800 m² van het terrein bebouwd, het overige deel van het terrein is verhard.

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

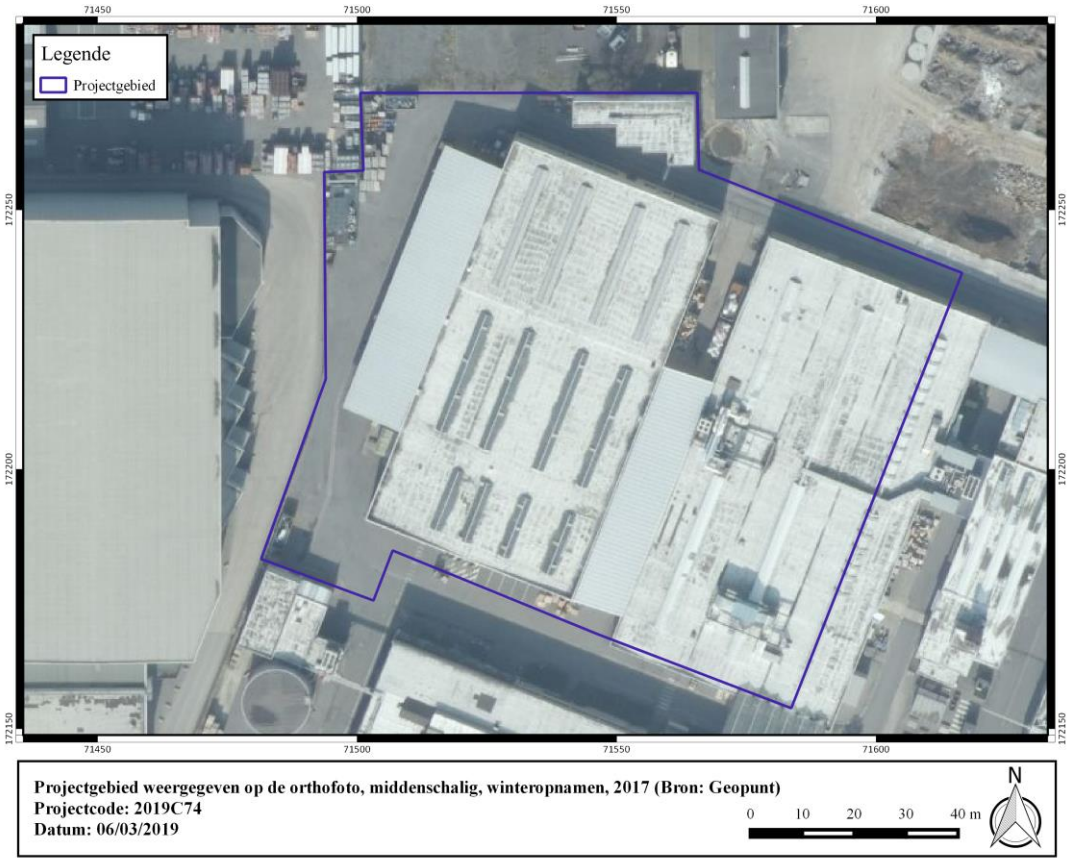
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orhtofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de afbraak van bestaande infrastructuur en de realisatie van een nieuwbouwproject op het Industriepark Heule-Kuurne, aan de Noordlaan te Heule, deelgemeente van Kortrijk. Het onderzoeksgebied is ca. 1,06 ha groot en is op heden quasi integraal verhard en bebouwd. De geplande werken hebben betrekking op een gecombineerde oppervlakte van 6275 m^2.

Landschappelijk gezien ligt Heule in de vallei van de Leie. Een honderdtal meter ten oosten van het onderzoeksgebied stroomt de Vaarnewijkbeek zuidwaarts richting de Heulebeek, die op zijn beurt uitmondt in de oostelijk gelegen Leie. Dit landschappelijk kader, op het oude rivierterras, nabij een waterloop, moet een zekere aantrekkingskracht gehad hebben op gemeenschappen jager-verzamelaars. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het plangebied een profielopbouw weer van laat-Pleistocene of vroeg-Holocene eolische afzettingen die rusten op fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. De basis van de Quartaire sequentie wordt gevormd door fluviatiele afzettingen van het Eemiaan. De bodemkaart karteert het terrein binnen een bebouwde zone. Het lokale DHMV doet een zekere mate van ophoging vermoeden.

Op het terrein werd reeds een oriënterend en beschrijvend bodemonderzoek uitgevoerd. Hieruit kan geen informatie omtrent de bewaringscondities met betrekking tot archeologisch erfgoed afgeleid worden. Een landschappelijk bodemonderzoek na de sloopwerken, in functie van bodemopbouw en verstoringsgraad, is noodzakelijk.

Historische en cartografische gegevens wijzen op een ruraal en open karakter van de omgeving van het onderzoeksgebied. De kaart van Ferraris geeft een gebruik als akker weer. Op het plangebied is geen bebouwing te herkennen. In de ruime omgeving zijn meerdere omwalde hoeves afgebeeld. Ook 19^e-eeuwse bronnen geven geen bebouwing weer binnen de grenzen van het terrein. Op de orthofotosequentie is weinig tot geen evolutie merkbaar de voorbije decennia. Het luchtbeeld van 1979-1990 geeft reeds grotendeels de huidige situatie weer. Het terrein is op heden integraal bebouwd en verhard.

Op het plangebied of aanpalende percelen zijn geen archeologische waarden gekend. Wel werd aan de Noordlaan reeds een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op ongeveer 300 m ten oosten van het huidige plangebied. Hierbij werden resten uit de metaaltijden aangesneden (CAI 219780). Iets minder dan een kilometer ten noorden van het onderzoeksgebied werden bij een proefsleuvenonderzoek aan de Pieter Verhaegenstraat enkele fragmenten neolithisch aardewerk gerecupereerd en resten van bewoning en begraving uit de Romeinse periode. Daarnaast werden ook resten van middeleeuwse landindeling herkend (CAI 159896). Bij de daaropvolgende opgraving werden resten van een Romeinse en middeleeuwse nederzetting opgegraven (CAI 211677). Op het kaartbeeld van de CAI wordt ter hoogte van deze vindplaats eveneens de aanwezigheid van een laatmiddeleeuwse hoeve aangegeven (CAI 159549). Verder zuidoostwaarts van het onderzoekgebied werden bij een prospectie aan de Bondgenotenlaan materiële resten uit de steentijden, metaaltijden en middeleeuwen gerecupereerd. Ook werden er bodemsporen uit de vroegmoderne periode in kaart gebracht (CAI 152478). Verder betreffen de gekende waarden opgenomen in de CAI in hoofdzaak cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse omwalde hoeves en andere structuren. Bij veldprospecties en metaaldetecties werden ook nog enkele silexartefacten, Romeinse munten en vondstmateriaal uit WOI gerecupereerd.

Concreet kan ter hoogte van het plangebied uitgegaan worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. Het bureauonderzoek heeft vooralsnog geen argumenten aan het licht

gebracht waardoor aangenomen kan worden dat verder onderzoek niet langer zinvol kan zijn. Op basis van het landschappelijk kader en de gekende waarden in de ruime omgeving bestaat de verwachting uit vondsten- en sporenarcheologie.

In eerste instantie dient een landschappelijk bodemonderzoek na de sloop de bodemopbouw en de verstoringsgraad in kaart te brengen. Mogelijk is het bodemarchief dermate geroerd dat verder onderzoek, in eender welke vorm, niet langer kan leiden tot kenniswinst.
Blijken relevante bodemhorizonten met betrekking tot artefactensites bewaard, dan is een archeologisch booronderzoek noodzakelijk, eventueel aangevuld met een proefputtenonderzoek.
Is de moederbodem niet verstoord, dan is eveneens een proefsleuvenonderzoek in functie van erfgoed in de vorm van archeologische sporen noodzakelijk.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.